

Katar Krizi ve Ürdün'ün İkilemi

Katar krizi Ürdün'ü bir dizi karmaşık seçenекle karşı karşıya bırakmıştır. Ürdün'ün dış politikası, tüm ülkelerle iyi ilişkiler içinde olmaya çalışmak üzerine kuruludur. Fakat jeopolitik meseleler ve Ürdün'ün diğer ülkelere olan bağımlılığı ülkenin stratejik seçimleri üzerinde etkili olmaktadır.

Fadi FARASİN

Haziran 2017’de Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn’in Katar’la aniden diplomatik ilişkilerini kesip Katar vatandaşlarını ülkelerinden göndermeleri ve Katar’a ticari ambargo uygulamalarıyla Körfez ülkeleri arasındaki ilişkiler ciddi ölçüde gerilmiştir. Bunun üzerine Katar’a, egemenliğini ihlal eden ve reddedilmesi kaçınılmaz olan 13 maddelik bir talep listesi sunulmuştur. Yaşanan kriz Arap ülkeleri ve Ürdün de dâhil olmak üzere bölgedeki ülkelerle ilgili önemli sonuçlar doğurmuştur. Siyasi ve ekonomik açıdan pek çok hassasiyeti bulunan bir ülke olan Ürdün, dost kaybedebilecek ya da düşman edinebilecek bir durumda olmadığından krizi, başladığı günden beri olumsuz sonuçlarını en aza indirgeyecek şekilde yönetmeye çalışmıştır.

Dayanılmaz Suudi Baskısı

Suudi Arabistan, Ürdün’den açık bir şekilde Katar’ı boykot etme konusunda Suudi bloguna katılmasını talep etmiştir. Suudi Arabistan’la kurulan ilişkiler Ürdün açısından stratejik önem taşımaktadır. Bununla birlikte, Ürdün ekonomisi uzun yıllardır Suudi Arabistan’ın mali yardım ve yatırımlarına bağımlı haldedir. Bu nedenle Ürdün büyük dostu Suudi Arabistan’la ilişkilerinin kötüye gitmesini göze alamamış ve kendi ulusal çıkarlarına ters düşmesine rağmen Suudi Arabistan’ın taleplerini yerine getirmekten başka seçeneği olmadığına bilincinde olmuştur. Katar’la köprüleri yakmadan Suudi müttefikinin yanında yer aldığı izlenimini vermeyi umut eden Ürdün, Doha ile diplomatik ilişkileri tamamen kesmek yerine azaltmaya

karar vermiş ve Al Jazeera televizyonunun ofisini resmen kapatmıştır. Fakat Al Jazeera Ürdün’de gayri resmî olarak hâlâ etkin durumdadır. Aynı zamanda Katar’la hemen iletişime geçerek iki ülke arasındaki ilişkilerde kalıcı bir hasara yol açmak istemediğini belirtmiştir. Katar buna karşılık Ürdün’ün içinde bulunduğu durumu anladığını ifade etmiştir.

Ürdün’ün Ülke İçi Dinamikleri

Öte yandan Ürdün halkı, Katar kadar anlayışlı olmamıştır. Ürdün halkı hükümetin verdiği karardan memnun kalmamış, Suudi Arabistan’ın taleplerini kabul edilebilir bulmamış ve hükümetin, sözcüsü Muhammed el-Mumani aracılığıyla yaptığı açıklamalara ikna olmamıştır. Sosyal medyada, “#Jordanian_in_Solidarity_with_Qatar” (Ürdünlüler Katar’la Dayanışma İçinde) etiketi Twitter’da günlerce birinci sırada yer almıştır. İş dünyası da aynı zamanda kendi çıkarlarına zarar gelmesinden korkarak Ürdün hükümetinin Suudi Arabistan’ın yanında yer alması karşısında şaşkınlığını dile getirmiştir. Katar’da gurbetçi olarak çalışan ve ülkelere para gönderen 40.000 Ürdün vatandaşı var. Ürdün tarım ihracatının yaklaşık %25’ini, hayvan ihracatının ise yaklaşık %35’ini Katar’la gerçekleştirmektedir.

Ürdün’deki yönetici elit kesimin de kendi çekinceleri var. Ürdün’le Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler son iki yıldır pek parlak değil. Suudi Arabistan Ürdün’de yaşanan finansal ve ekonomik krizi görmezden gelmiş ve Ürdün’ü bu konuda yalnız bırakmıştır. Suudi Arabistan’la stratejik ilişkiler konusunda yapılan konuşmalar sözde kalmış ve gereken ekonomik ve finansal kaynak

Katar’la köprüleri yakmadan Suudi müttefikinin yanında yer aldığı izlenimini vermeyi umut eden Ürdün, Doha ile diplomatik ilişkileri tamamen kesmek yerine azaltmaya karar vermiş ve Al Jazeera televizyonunun ofisini resmen kapatmıştır.

sağlanmamıştır. Ürdünlü yetkililer Suudi Arabistan’ın Suriye ve Irak’taki terörle mücadele konusundaki işbirliği alanlarında bile önemli bir mali destek sağlamadığından yakınmıştır. Ürdün bölgesel siyasette Suudi Arabistan’a göre hareket etmiş ve beklentilerini yerine getirmiştir. Bunun sonucunda, Ürdün’ün İran, Türkiye ve Katar’la olan ilişkileri zarar görmüştür. Ürdün’ün başkenti Amman’daki yönetici elit kesim, Ürdün’ün kendisine özellikle ekonomik açıdan somut ve önemli bir yarar sağlamamasına rağmen Suudi yönetiminin taleplerini yerine getirmesinin akıllıca olup olmadığını sorgulamaktadır. Ürdün’ün Suudi Arabistan konusundaki hayal kırıklığı, Mayıs 2017’de Suudi Arabistan’ın başkenti Riyad’da düzenlenen ABD-Arap ve İslam Ülkeleri Zirvesi’nde en üst seviyeye ulaşmıştır. Zirvede birlik ve bütünlük izlenimi vermeye ve kapalı kapılar arkasında yaşanan büyük gerilimle ilgili medyaya sızıntı olmasını önlemeye oldukça özen gösterilmesine rağmen, Ürdün Kralı II. Abdullah’ın Ürdün’ün çıkarlarının dikkate alınmadığını söyleyerek hayal kırıklığını dile getirdiğini ve buna karşılık Suudi Arabistan Kralı

Salman'ın sert bir şekilde Kral II. Abdullah'ın sakin olması ve derin bir nefes alması gerektiğini söylediğini biliyoruz.

Ürdün ve Katar arasındaki ilişkilerde her zaman gerilim hâkim olmuştur. Ürdün sık sık Katar'ın Ortadoğu'daki politikalarıyla ilgili endişelerini dile getirmiştir. Ürdün Katar medyasını pek çok kez Ürdün'ün bölgesel ve uluslararası imajını zedelemeye çalışmakla suçlamıştır. Fakat, Ürdün-Katar ilişkileri son aylarda düzenli bir şekilde iyileşiyordu. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler ABD-Arap ve İslam Ülkeler Zirvesi'nden günler, hatta haftalar önce kayda değer ölçüde iyileşmiş, Kral II. Abdullah ve Katar Emiri Tamim arasında yapılan telefon görüşmeleri bu diplomatik trafiğin en öne çıkan noktası olmuştu. Ayrıca Al Jazeera kanalında Ürdün hakkında yapılan olumsuz haberler büyük ölçüde yok olmuştu. Bu nedenle, Katar krizinin Ürdün-Katar ilişkileri açısından daha kötü bir zamanlaması olamazdı.

Müslüman Kardeşler

Katar Müslüman Kardeşler'in açık bir destekçisi iken Suudi Arabistan onları bir terör örgüt olarak değerlendirmektedir. Müslüman Kardeşler karşısında takınılacak tavır Ürdün'ün ikileminin en karmaşık yönlerinden biridir. Suudi Arabistan, Müslüman Kardeşler'in krallık müftülüğündeki taraftarları aracılığıyla Suudi Arabistan'ın iç siyasetine sızabileceğinden ve etkili olabileceğinden endişe duymaktadır. Suudi Arabistan ve Müslüman Kardeşler arasındaki özellikle Cemal Abdülnasır zamanına dayanan tarihî ilişkilere rağmen, Suudi iç

siyasetinin olumlu yönlerinden biri de laik de olsa dinî de olsa herhangi bir siyasi varlığı kabul etmemesidir. Ülkede sendika kurmak yasak, ulusal düzeyde serbest seçimler yapılmamakta, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri yakından izlenmekte ve açık bir siyasi taraftarlık yapmalarına izin verilmemektedir. Bu nedenle, özellikle Suudi toplumunda Müslüman Kardeşler'in fikirlerine kulak vermek ve onlarla etkileşim halinde olmak isteyen büyük bir kesim olduğundan, Suudi Arabistan rejimi, özünde İslami sosyal ve siyasi reformlar yapmayı amaçlayan bir siyasi örgüt olan Müslüman Kardeşler'i ciddi bir tehdit olarak görmektedir. Suudi rejiminin en büyük korkusu Müslüman Kardeşler tarafından desteklenen siyasi ve sosyal reformların Suudi Arabistan'da giderek destek bulması ve bunun sonucunda Suudi kraliyet ailesinin mutlak hükümdarlığına son verecek olan cumhuriyetçi bir İslami yönetimin ortaya çıkmasıdır.

Fakat Ürdün, Müslüman Kardeşler konusunda Suudi Arabistan'la aynı görüşte değil. Müslüman Kardeşler, Ürdün'deki toplumsal dokuyla bütünleşmiş ve siyasa hayata karışmış durumdadır. Ürdün devleti ve Müslüman Kardeşler en zor zamanlarda bile ilişkilerini sağlam tutmayı başarmıştır. Bu ilişki sayesinde Ürdün, devlet politikalarını ve makamlarını destekleyecek sosyal bütünlüğü sağlamak için devletin ve toplumun gerekli ve önemli gördüğü bir dizi hedefe ulaşabilmiştir. Müslüman Kardeşler her zaman Ürdün devletinin koyduğu siyasi kurallara uymuş, rejime karşı gelmekten, milletvekili seçimlerine katılmaktan ve hatta üyelerinin bakanlar

Katar Müslüman Kardeşler'in açık bir destekçisi iken Suudi Arabistan onları bir terör örgüt olarak değerlendirmektedir. Müslüman Kardeşler karşısında takınılacak tavır Ürdün'ün ikileminin en karmaşık yönlerinden biridir.

kurulunda yer almasına izin vermekten kaçınmıştır.

Katar krizi Ürdün'ü bir dizi karmaşık seçenekle karşı karşıya bırakmıştır. Ürdün'ün dış politikası, tüm ülkelerle iyi ilişkiler içinde olmaya çalışmak üzerine kuruludur. Fakat jeopolitik meseleler ve Ürdün'ün diğer ülkelere olan bağımlılığı ülkenin stratejik seçimleri üzerinde etkili olmaktadır. Ürdün Suudi Arabistan'ın taleplerini reddedebilecek durumda olmadığından işbirliği yapmak durumunda kalmıştır. Fakat Ürdün Suudi Arabistan'ın taleplerinin çok azını yerine getirmiş, Katar vatan-daşlarını ülkeden ataktan, Katar Havayolları'na hava sahasını kapatmaktan ve Katar'a uygulanan ticari ambargoya katılmaktan geri durmuştur. Ürdün, hem Suudi Arabistan'ın yanında yer aldığı izlenimini verecek hem de Katar'ı karşısına almayacak ve anlayışını kazanacak şekilde hareket etmiştir. Son tahlilde, Ürdün kendi çıkarları açısından Katar krizinin olumsuz etkilerini en aza indirmeyi başarmış gibi görünüyor. ○

Araştırmacı